
DOKUMENTUMOK

AZ ALFÖLD KUTATÁSI PROGRAM ALAPJÁN A RÉGIÓ FEJLESZTÉSÉRE MEGFOGALMAZOTT AJÁNLÁSOK*

Előterjesztés
a Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége részére

Az Alföldről szóló országgyűlési és kormányhatározatban foglaltak alapján – melyek a Magyar Tudományos Akadémia közreműködését is előírják – a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium kutatási szerződésben bízta meg az MTA Regionális Kutatások Központjának Alföldi Tudományos Intézetét, azzal a céllal, hogy a korábbi és a jelenleg folyó kutatások eredményeire alapozva dolgozza ki az Alföld hosszú és rövid távú területfejlesztési, tájfejlesztési (tájvédelmi és tájhasznosítási) koncepcióját.¹

Az Alföldi Tudományos Intézet a kutatási programot Enyedi György és Stefanovits Pál akadémikusok, valamint dr. Tóth Albert országgyűlési képviselő vezetésével létrehívott interdiszciplináris összetételű 21 tagú Alföld Kutatási Program Tudományos Tanácsa koncepcionális irányítása mellett végezte el, 96 különböző tudományterületet művelő kutató és szakember bevonásával.

Ezek után készültek el a régió rövid és hosszú távú fejlesztési koncepciójának első vezetői (X–XI. kötet) és az Alföld kistérségei című (XII.) kiegészítő tanulmánykötet.

A kutatómunka – az Alföld Tárcaközi Bizottságban résztvevő minisztériumok, az MTA főtitkára, különböző országos hatáskörű szervek és azok területi hivatalai, az alföldi megyei önkormányzatok hivatalai, továbbá néhány regionális társadalmi-szakmai szervezet széles körű véleményezésében foglaltak figyelembevételével – „Az Alföld fejlesztési koncepciója” című XIII. kötettel zárult.

A mintegy kétezer kézírati oldalt kitevő, tematikusan összefüggő elemzéseket tartalmazó kutatási előtanulmányokat I–IX. kötetekben dokumentálták. Ezek makroregionális elemzéseket adtak az Alföld népességéről és társadalmáról, a régió természeti (földrajzi) környezetéről és annak állapotáról, a termelő szférák (ipar, mezőgazdaság) helyzetéről és válságáról, a területfelhasználás kulcsfontosságú változásairól, a

* Az előterjesztést szerkesztett formában közöljük.

településrendszer és az infrastruktúra sajátos alföldi karaktereiről és relatív elmaradottságáról, a térség turizmusáról, és az új önkormányzati rendszer mai fejlesztési és együttműködési lehetőségeiről, korlátairól.

A regionális kutatásokkal párhuzamosan és tematikusan egyeztetve készült el Karcagon – a Földművelésügyi Minisztérium megbízása alapján – az Alföld Program Mezőgazdaságfejlesztési Projekt Tudományos Tanácsának helyzetértékelése és javaslata a további kutatások irányára.

A kutatás három alapelvere épült. Ezek szerint minden elemzés és vizsgálat bemutatta és értékelte az *Alföldnek*, mint sajátos magyarországi makrorégióknak a *másságát*, azokat a természeti, környezeti, történeti, gazdasági, településhálózati és társadalmi tényezőket és folyamatokat, amelyek megkülönböztetően erre az országrészre jellemzőek, és alapul szolgálhatnak *egy alulról építkező, komplex szemléletű, a fenntartható kistérségi és regionális fejlesztés lehetőségeinek és korlátainak* a figyelembevételével elkészülő program kidolgozásához és későbbi megszervezéséhez. A harmadik alapelv a koordinációs készség kinyilvánítása és lehetőség szerinti biztosítása volt, vagyis az, hogy az egész Alföld valamennyi számba vehető szellemi műhelye és kutatója, társadalmi szervezete, önkormányzata vegyen részt a munkában, az eredmények értékelő megvitatásában, a koncepcióalkotás folyamatában, az elképzelhető fejlesztési prioritások kiválasztásában, kidolgozásában, elfogadásában és elfogadtatásában.

A kutatás során *Alföldnek* a Dunától keletre eső, természetes határaival és az országhatárral bezárt régiót tekintették, melynek 757 településén 3,4 millióan élnek.

E területnek az ország más régióitól megkülönböztető karakteres jellegzetességei a következők:

- feltöltött medence jellege, egységes vízrendszere, az ariditás irányába mozduló klímája, egyedülálló és védendő táji-természeti értékei, környezeti veszélyeztetettsége;
- a folyószabályozások és a futóhomok megkötése nyomán, majd a mezőgazdasági művelés, illetve a kollektivizálás után jelentősen átalakított agrár-kultúrtáj mivolta, sokszínű adottságainak az antropogén hatásokra bekövetkezett egységesülése;
- a gazdasági szerkezet egyoldalúsága, annak többször kényszerpályára került – sok tekintetben – szervesen fejlődése;
- a régióknak az ország más részeihez viszonyított gazdasági-társadalmi elmaradottsága és területi-települési infrastruktúrájának fejletlensége, regionális leszakadásának veszélye;
- településhálózatának egyedisége – a volt mezővárosok és a hozzájuk kapcsolódó tanyarendszerek – egyedülálló történeti fejlődése és térhasználata;
- a régió modernizációs megkésettisége és fejlődési pályájának többszöri elönytelen megváltozása;
- az Alföld euroregionális gazdasági-társadalmi integrációjának szükségessége, annak lehetőségei és korlátai.

Az interdiszciplináris szemléletű regionális kutatások mindezek alapján négy fő fejlesztési irányelvet határoztak meg az Alföldre:

1. Az Alföld természet és ember alkotta értékeinek, az *Alföld másságának és belső diverzifikáltságának a megőrzését* és az adottságokhoz való alkalmazkodást.

2. A *fenntartható fejlődés* kritériumainak a meghatározását és feltételeinek biztosítását az Alföld egész területén.

3. A belső (táji) adottságoknak és a nemzetközi versenyképességi feltételeknek megfelelő *gazdasági szerkezet* kialakítását és a makro-(euro-)regionális együttműködés feltételeinek a megteremtését.

4. *Hozzájárulást* az Alföld, különösen annak *egyes térségei akut gazdasági és szociális válsághelyzetének* felszámolásához, de legalább enyhítéséhez.

A kutatás tézisei – az interdiszciplináris megközelítésű folyamatlelmények és a modern regionális fejlesztés nemzetközi példáinak felhasználásával – a fenti alapelvek és stratégiai irányelvek alapján bontották ki az Alföld regionális fejlődésének kulcsproblémáit és a javasolható feladatokat. Ezek szerint ajánlhatók:

1.1 Az alföldi táj sajátosságainak további feltárása, megőrzése, előnyös vonásainak rehabilitációja. A tervezési-fejlesztési programoknak a táj természetes térbeli vázát adó rendszerek, (tanyák, facsoportok, folyómenti zónák, semlyékek) tájformáló, strukturáló és tagoló funkcióit kellene visszaállítani az ennek megfelelő földhasználati, mezőgazdasági művelési technikák és a szükséges szabályozó – ösztönző és tiltó – eszközök alkalmazásával. Ez a tervezett tájstruktúra egyébként nagymértékben hozzájárulhatna az ökológiai és talajvédelmi célok eléréséhez is, aminek megoldását a ma végbemenő tulajdonosi átalakulás könnyebbé teheti.

1.2 Az Alföld felszíni és felszín alatti vizeinek, vízkészleteinek megőrzése, védelme a régió egyik legkritikusabb feladata. Az Alföld az ország legcsapadékszegényebb területe, s a vizsgálat előrejelzései szerint rövidesen abba a mainál szárazabb éghajlati zónába kerül, ahol a termelés előfeltétele az öntözés, valamint a folyamatos és komplex vízkészlet-gazdálkodás. A felszíni és felszín alatti vizek az Alföld egyre nagyobb értékévé válnak, ezért felhasználásuk, védelmük új prioritások megszabását, átfogó, az egész Alföldre érvényes vízgazdálkodási koncepció kialakítását igénylik.

1.3 Az Alföld termőképességének, termőtalajának megőrzése a táj és a mezőgazdálkodás számára is alapvető szükséglet. Ha megfelelő eljárások útján ezt nem szabályozzák, a régió talajainak mintegy 80%-a kerül veszélybe. Stratégiai elvként megfogalmazható, hogy *prioritást kell adni a talajvédelemnek*, a károsodások elkerülésének, másrészt a *területhasznosítás ökológiai adottságaihoz illeszkedő megváltoztatásának*.

1.4. Az Alföld őshonos természeti flórájának és faunájának megőrzése, a biotópok és a fajok védelme, a régió genetikai potenciáljának fenntartása a térség nemzetközi integrációjának feltétele, sőt lehetősége és célja is. A *jövő feladatai* e téren a következőkben foglalhatók össze: ésszerű, átgondolt és megtervezett területhasznosítás; táj- és talajki-

mélő komplex meliorációs tevékenység; a meglévő természetes élővilág szigorú védelem alá helyezése a további génerózió megállítása érdekében; a védett fajok génbankokban és törzstenyészetekben való elhelyezése. Ahol csak lehetőség van rá, ökológiai folyosók és lépcsők létrehozása szükséges a fajok fenntartása és diverzifikációjának biztosítása érdekében. Ez a feladat azonban csak akkor oldható meg, ha olyan *többszaktmás teamek dolgoznak* a természetvédelemhez nélkülözhetetlen konkrét intézkedések kimunkálásán, amelyek jól ismerik a *biotópok fennmaradásának optimális feltételeit*, s képesek feltárni azok belső és külső kapcsolatrendszereit. Nagyon fontosnak ítéltető ebből a szempontból a *természetvédelem*, valamint a gazdasági tevékenységet végző *üzemek és vállalkozások együttműködése*. Amiatt, hogy az Alföld igen sok „*in situ*” értékű *természeti erőforrással* rendelkezik, a meglévő Kiskunsági és Hortobágyi Nemzeti Parkok szellemi bázisára építve *helyi természetvédelmi koncepciók* kidolgozására is szükség van.

1.5 *Az alföldi hagyományos agrárkultúrák megőrzése* a régió és az ország szempontjából is alapvető feladat. A területarányt átlagosan 1,5-szeresen, de egyes kultúrák tekintetében 2–3-szorosan meghaladó mezőgazdasági termelés jelzi jelentőségét. Az önálló paraszti hagyományok és a régió számottevő agrárkutatói potenciálja nyomán az ágazatot érő gazdasági kihívásoknak megfelelően e téren *stratégiai cél* lehet: egyes kultúrák esetében (pl. alma, bor, zöldség) a *termelés* átgondolt, tervezett és szelektív *csökkenítése*, a túlkínálat tervszerű megakadályozása ugyanis a kultúra megmaradó része megmenthető lenne); a *termelési-feldolgozási-értékesítési lánc* újrászervezése, az *állami szerepvállalás* megerősítése a márkás cikkek felvásárlásában, forgalmazásában és exportjában, valamint külföldi propagandájában és a márka védelmében. A kiemelt jelentőségű kultúrák *fajta- és technológia-kutatásának* megerősítése mellett az eredmények alapján rögzíthető, hogy a mezőgazdaság nem lesz képes a térség eltartására.

1.6 *Az alföldi településrendszer sajátos szerkezetének megőrzése, adottságainak kihasználása, építészeti értékvédelem*. Az *önkormányzatok új rendszere* sajátos módon hozzájárulhat az eredeti alföldi településrendszer helyreállításához. A települések visszakapták önkormányzati önállóságukat, megszűntek a hierarchikus viszonyok, ami az eredeti alföldi településrendszer struktúrájához közelebb álló állapotot eredményezett. A privatizáció és a nagy állami szervezetek felbomlása a gazdaság hierarchizáltságát enyhítette, a munkanélküliség pedig a munkaerőhelyzet alapvető települési különbségeit számolta fel. Az önkormányzatok *finanszírozásának új módszere* a falvak számára általában a korábbiaknál kedvezőbb lehetőségeket nyújt, de az Alföld egészét hátrányosan érinti. A *településrendszer mássága* – a két regionális központ, Szeged és Debrecen viszonylag fejlett intézményrendszerét kivéve – a volt mezővárosok és óriásfalvak *alapinfrastruktúrájának elmaradottságában*, a városok és falvak közötti területi, munkamegosztási és ellátási *kapcsolatok fejletlenségében* és kuszaságában, a határ menti és belső *perifériák* kialakulásában, illetve ezen területek elmaradottságának fokozódásában

adható meg. Az alföldi településrendszer – éppen e sajátosságok révén – alkalmas lehet a hasonló adottságú települések alkotta kistérségekre alapozó, a történeti-fejlődési sajátosságokkal és a helyi adottságokkal számoló *területi-települési-társadalmi adottságokra építő fejlesztési programok* fogadására, kidolgozására és megvalósítására.

Az ajánlott feladatok a következők lehetnek: ésszerű, és a helyi adottságokhoz alkalmazkodó terület- és telekgazdálkodás, amely elősegíti a települések belső területeinek az értéknövekedését, míg a külső területeken – a megváltozott gazdasági feltételeknek megfelelően – kötetlenebb telekgazdálkodást tesz lehetővé. Javasolható, hogy meghatározott városrészekben, övezetekben új építést, korszerűsítést csak a tradicionális stílusjegyek megtartásával engedélyezzenek; egyes jellegzetes utcaképeket, alaprajzokat nemzeti értéként védetté nyilvánítsanak. Az utóbbiak belső korszerűsítéséhez támogatást kell nyújtani, illetve azokban elő kell mozdítani a tradicionális ipari, kereskedelmi tevékenységek, valamint az idegenforgalmi vonzerő kialakítását. Végül meg kell valósítani a tanyás vidékek rendezési terv mélységű külterületi tervezését.

Mindezek a fejlődés történelmileg, földrajzilag és építészetileg meghatározott genetikai kódjainak az érvényesítését jelentenék a terület- és településfejlesztésben, amelyek nemcsak az építészeti konzerválást, hanem a – gazdaságilag fenntartóképes – *gazdára és funkcióra* találást is szolgálnák.

1.7 Az alföldi tájak és kistérségek sokszínűsége, a régió társadalma néprajzi és etnikai diverzitásának értékei jellegzetes lehetőséget nyújthatnak egy alulról építkező regionális fejlesztési modell alkalmazására. Az Alföld fejlesztési programja vélhetően akkor lehet a legeredményesebb, ha az *a táji-történeti-tradicionális gazdasági – és a természetes emberi térbeli kapcsolatokra építő, kistérségi szintű összefogáson* alapul. A kutatás során 43, a fenti jellegzetességeket figyelembe vevő kistérséget határoztak le, amelyekre építve a helyi természeti és társadalmi erőforrások feltárása, mobilizációja, a helyi identitás újjászületése és az összefogás leginkább biztosítható. Egyúttal ez lehet az a stratégia, amelyik az egyes kistérségek történelmi különbségeit, hagyományainak sajátosságait megőrzi, és azokat fürtszerűen összekapcsolva a területi fejlődést az egész Alföld és az ország javára kibontakoztatja.

A magyar etnikumon belül a térség néprajzi, folklórisztikus, népi iparművészeti, nyelvjárási hagyományainak megőrzése, az alföldi művelődés, kultúra és kutatás új értékteremtése is egyik fő céllá válhat. Az 1943–47 között már működött Alföldi Tudományos Intézet progresszív tradícióit felelevenítve, a regionális, kultúrföldrajzi és kistérségi kutatások integráló bázishelye lehetne az 1992-ben újjólág létrehozott – az alföldi egyetemekkel és főiskolákkal szorosan együttműködő – intézet.

2.1 A fenntartható fejlődés kritériumainak megfelelő fejlesztési irányelvek meghatározása az Alföldön. A régióban jelentősen csökkenő ipari eredetű víz- és légszennyezés, a visszaeső mezőgazdasági műtrágya és vegyianyag felhasználás, a csökkenő nagyüzemi állattartás, vagy a nehézgépekkel való talajművelés okozta károk mérséklődése sajnála-

tos módon nem a környezetkímélő technológiák és magatartás eredményei, hanem az *általános gazdasági visszaesés, a tulajdonváltás következményei*. Ezért ma nem a további csökkentés a legfontosabb feladat, hanem a *felkészülés a növekedés újraindulására*. Most szükséges kialakítani azokat a struktúrapolitikai koncepciókat, jogi szabályozást és gazdasági ösztönzőket, amelyek lehetővé teszik az új növekedési pályák megtervezését, s a korábbi hibák megelőzését.

2.2 A jelenleg megvalósuló *gazdasági rendszerváltás* hozzájárulhat a környezeti állapot javulásához. Figyelemmel kell lenni azonban arra, hogy az ipari és mezőgazdasági termelés *tulajdoni dekoncentrációja* egyben a környezetszennyező forrásokat is dekoncentrálja, átlépve a környezeti terhelhetőség határát. Ezért tudatosan mindent meg kell tenni, hogy a tulajdonváltást összekössük a *környezeti állapot javításával*. Az *ipari privatizáció* során a környezeti auditálásnak, a környezetártalmatlanításnak össze kell kapcsolódnia a változásokkal. A *mezőgazdasági kárpótlás és privatizáció* során is olyan preferenciákat kell érvényesíteni, amelyek bizonyos földhasználatokat előnyben részesítenek.

2.3 A fenntartható fejlődést *gazdasági eszközökkel* is alá kell támasztani. A *környezetvédelmi bírság* már nem lehet megfelelő eszköz, ezért a helyi közösségek érdeke szerint az új és régi tulajdonosokat *érdekeltté kell tenni* az ökológiai, talajtani követelményeknek megfelelő földhasználatban, elsősorban bizonyos *kedvezmények nyújtásával*. A mezőgazdasági kemikáliák ártámogatása már a nyolcvanas évek végén lényegesen csökkent, ámde változatlanul folytatni szükséges a *környezetvédelmi preferenciáknak* a fogyasztói és forgalmi adórendszerben való érvényesítését mint a környezetvédelmi szabályozás alapvető formáját. Bizonyos területeken indokolt fenntartani az *adminisztratív és tiltó szabályozást* is, de csakis az új tulajdonviszonyokkal és tulajdonjoggal összhangban.

2.4 A *természeti és kulturális értékek megóvása* szempontjából az Alföldön ma az elsődleges veszély az elhagyottá, gazdátlaná válás. Az építészeti, népi és a kulturális emlékekben gazdag településeknél számos eszközzel támogatni szükséges a rendeltetészerű használatot, a megőrzést, a rehabilitációt. A foglalkoztatáspolitikában és a munkahelyteremtésben is jelentsen előnyt a kulturális, történelmi értéket hordozó települések, lakotthelyek életképességének, gazdasági eltartóképességének fenntartása.

2.5 A kormánynak és területi szerveinek, valamint az alföldi önkormányzatoknak *nemzetközi kapcsolataikban, tevékenységükben* is a fenntartható fejlődést kell szolgálniuk. Ez egyrészt megállapodások szorgalmazását jelentheti a *határon átnyúló* (víz- és lég-) *szennyeződések* tekintetében, másrészt azt, hogy a fejlett országokkal kötendő – szakmai-tudományos, technikai és pénzügyi segítségnyújtásról, együttműködésekről szóló – megállapodásokban a *környezeti, tájfejlesztési projekteknek* elsőbbséget biztosítanak.

3.1 Az Alföld adottságainak komplex hasznosításához, a versenyképes gazdasági szerkezet kialakításához elvégzett vizsgálatok azt bizonyítják, hogy a táj nem rendelkezik olyan egyértelmű előnnyel, vagy kedvező adottsággal, amely kizárólagosan meg tudná határozni a régió fejlesztési irányát. A mezőgazdaság esetenként igen kedvező adottságai mellett károsodások és piaci problémák mutatkoznak, sőt az aszályhajlam is növeli a költségeket. Az ásványkincs- és szénhidrogénkészletek kimerülőben vannak. Következésképpen az Alföldön nem egy-egy adottságra, hanem *adottságok meghatározott kombinációjára* lehet és szükséges építeni.

3.2 Ezek között a legfontosabb adottság a *humán tényező, az alföldi társadalom, az alföldi ember*. Általános regionális fejlődési tendencia, hogy az ásványkincsek árának és az agroökológiai potenciálnak a világpiacon leértékelődésével párhuzamosan a humán faktor, annak képzettsége, készsége, fegyelme, szervezethez, munkaerőköltsége és szorgalma válik a legfontosabb termelési tényezővé, a versenyképesség meghatározójává. Az Alföldön, különösen annak volt mezővárosaiban az *egyéni gazdálkodás* (a vállalkozás), a *magántulajdon* sokkal hamarabb megszilárdulhat, mint az ország más vidékein. A terület nagy részén a *vallási hagyományok* is hozzájárulhatnak a munkacentrikus, felhalmozó magatartásformák kialakulásához. (Ezt tükrözi például az, hogy a kárpótlási igények 45%-a öt alföldi megyére koncentrálódik, ahol a mezőgazdasági területnek csak 36%-a van.) Az intenzív, munkaerőigényes mezőgazdasági kultúrák kialakulását segítette elő az is, hogy itt közelítőleg olyan népsűrűség alakult ki, mint az iparvidékeken. Ugyanakkor az Alföld munkaképes népessége rendelkezik *kedvezőtlen jellemzőkkel* is. Átlagos iskolázottsága alacsonyabb, mint az ország más nagy régióiban lakóknak, s jelentős a „marginális” munkaerő aránya.

3.3 A másik speciális adottság a *településhálózat*, amely Európában is egyedülálló. A mezőgazdasági népességnek ilyen nagy, meghatározott városi funkciókkal is rendelkező településekbe történt tömörülése könnyebbé és kivitelezhetőbbé teheti mind az ipari, mind a posztipari társadalmi struktúrák kialakulását, olcsóbbá a civilizációs-infrastrukturális létesítmények kiépítését. Az alföldi települések túlnyomó többségének nagyságrendje elegendő egy vagy több ipari kis- és középüzem működtetése számára, amelyek a magyar iparszerkezet egyik szűk keresztmetszetét jelentik. Fontos szerepe lehet tehát az ilyen üzemméretű, új gazdasági ágazatok befogadását biztosító, az adaptivitást serkentő programoknak és az átképzésnek.

3.4 Vitathatatlan, hogy az Alföldön a *mezőgazdaság mindig meghatározó* jelentőségű nemzetgazdasági szektor lesz. Az országon belül, de Európában is ez lesz az egyik specializációja, ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy a mezőgazdaság egyedül, vagy akár döntő gazdasági szektorként nem tudja az Alföld problémáit megoldani. A környezeti és a gazdasági szempontok kombinációjával tehát egy *új alapú és szemléletű alföldi mezőgazdasági stratégiát kell követni, amely új területhasználatot, termékstruktúrát, a piaci*

kívánalmaknak való megfelelést, és részben az önellátást egyszerre kell, hogy jelentse. Ezt a folyamatot termőtájanként különböző bemutató gazdaságok is innoválhatnak.

3.5 Az Alföld *európai léptékű fekvéséből, földrajzi szomszédságából* fakadó adottságok hátrányokat és előnyöket egyaránt hordoznak. A *nemzetközi regionális kapcsolatrendszerek* tekintetében az Alföld kiemelt, integráló szerepet játszhat a jövőben. Miután a természeti táj területének fele túlnyúlik az országhatáron, mind a határ menti együttműködés, mind a bővülő tranzitforgalom externált hatásai tekintetében, mind az Alpok – Adria Munkaközösség mintájára szerveződő Kárpátok – Tisza euroregionális kezdeményezésben kulcsszereplő lehet.

4. *Az Alföld akut társadalmi és foglalkoztatási válságának megoldása* azért javasolható kiemelt feladatként, mert a régió lassú felzárkózási folyamata *a kilencvenes évek elején* ismét megtorpant. A mezőgazdaság relatív helyzetének rosszabbodása és a keleti piacok elvesztése az Alföldet az ország más területeinél súlyosabban érintette; miközben a korábbi „szocialista” gazdasági struktúrák összeomlása és hanyatlása az ország minden részén megtörtént, az új struktúrák (társaságalapítások, kisvállalkozások, vegyes vállalatok, működő tőke import) kialakulása tekintetében éles különbségek jöttek létre az ország keleti és nyugati része, illetve a főváros és a vidék között. Számos szabályozási elem (pl. munkaiigényes ágazatok adóterhei, mezőgazdasági támogatáscsökkentés) az Alföld számára bizonyult előnytelenebbnek. Az Alföld helyzetében *1992 folyamán jelentős további romlás* következett be, ami azt is jelenti, hogy felgyorsult az Alföld fejlődésbeli leszakadása. Az ipari, építőipari és mezőgazdasági – regisztrált – *munkahelyek száma* az Alföldön *drámaian csökken*. *Összességében ez azt jelenti, hogy az 50 főn felüli szervezetekben két év alatt az Alföld mintegy 300 ezer munkahelyet veszített,* s a munkanélküliség aránya lényegesen meghaladja az országos átlagot.

A volt mezővárosokban és a falvakban lakó családok jövedelmének mindhárom forrása – amelyek az átalakulásig csak együttesen biztosítottak kielégítő életszínvonalat – a nem mezőgazdasági (ipari, építőipari) főmunkahely, a közös gazdaság és a háztáji kisgazdaság egyszerre omlik össze. Az Alföld ma elsősorban *akut foglalkoztatási, jövedelmi és pénzügyi problémákkal* küzd. Egy hosszú távú, jól definiált és államilag támogatott program nélkül az Alföldnek az ország nyugati részeitől való leszakadása elkerülhetetlenül növekedni fog. Ez pedig gátja lehet a régió felzárkózásának, s minden olyan fejlesztési alapelv megvalósíthatóságának, amelyek fentebb bemutatásra kerültek.

A kutatási program végrehajtása során az alföldi társadalom számos megnyilvánulása bizonyította egy új felépítésű, alulról építkező regionális és tájfejlesztési célokat szolgáló program fogadásának a készségét.²

Jegyzetek

- ¹ Az Országgyűlés 24/1991. (IV. 17.) OGY. határozata az Alföld egyes időszerű környezetvédelmi, tájvédelmi és tájhasznosítási kérdéseiről – 8. pontja: „Az Országgyűlés kérje fel a Magyar Tudományos Akadémiát a kutatások koordinálására...”; A Kormány 1991. november 28-i határozatának 8. pontja: „Az Alföld időszerű környezetvédelmi, általános tájvédelmi és tájhasznosítási kérdéseinek, az egyes tárcák feladatainak összehangolására tárcaközi egyeztető fórumot kell létrehozni, amelyben a Magyar Tudományos Akadémia részvételét is biztosítani kell.
- ² A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége az Alföld Kutatási Program alapján a régió fejlesztésére megfogalmazott ajánlásokat 44/1993. számú határozatába foglalta.

Összeállította: Csatári Bálint

